

Overweging 9 september 2018

de dageraad van een nieuwe schepping

Lezingen: Micha 5, 1-3; Openbaring 21, 1-7; Lucas 1, 39-45.

Bij de geboorte van Maria, moeten we het natuurlijk hebben over Maria. Dat is altijd lastig, want over wie hebben het dan? Bij het spreken over Maria gaat het nooit over Maria zelf. Maar altijd over haar als afgeleide persoon.

Bij de geboorte van een kind staan mensen bij de wieg of kijken naar het kind in de armen van, meestal, de moeder. En dat geldt dan voor biologische kinderen.

Je merkt al hoe moeilijk het is. Omdat er zoveel andere vormen van ouderschap zijn, zijn er veel vormen van kindschap.

Maar goed, wanneer er sprake is van een biologisch ouderschap, wordt het kind in eerste instantie benoemd naar de ouders. “Het heeft jouw ogen, jouw neus”, enz. Ook ontvangt het de naam van een van de ouders. Bij Maria is dat niet het geval. Zij wordt benoemd naar haar zoon.

In onze tijd en maatschappij is moederschap zeer gefacetteerd. Iemand is de moeder van Arend Jan, de vriendin van Steven, de vrouw, of ex-vrouw, van Frederik, dispuutgenoot van Willemijn, de wiskundelerares van de bovenbouw enzovoorts. Bij Maria gaat het eigenlijk alleen maar om de relatie tot Jezus als Christus. De interpretatie van Hem bepaalt ook haar. Zij deelt in zijn interpretatiegeschiedenis. Zo kan zij zowel moeder als bruid van Christus zijn. Zij is meer een theologische werkelijkheid dan een biologische. Terwijl het biologische met betrekking tot de incarnatie natuurlijk van groot belang is.

Bij het vieren van dit feest zouden we misschien uit het oog verliezen hoe bijzonder het is dat we het vieren. Ook al zijn er stemmen in onze kerk om het als hoogfeest af te schaffen.

Van alle heiligen, martelaren en geloofsgetuigen vieren we de bekende of vermeende sterfdag. De dag van hun verheerlijking. Behalve van Christus die natuurlijk hors concours is, vieren we maar van twee andere heilige mensen de geboorte en sterfdag. Van Johannes de Doper, op 24 juni en 29 augustus, en van Maria de moeder van Jezus, op 8 september en 15 augustus. De maagdelijke conceptie wordt op 8 december wel in de Rooms katholieke kerk gevierd, maar niet in de Oudkatholieke die dit 19^e eeuwse dogma niet erkent.

Johannes de Doper, de neef en Voorloper van Jezus, de laatste profeet van het Verbond van de Thora en de eerste van het Verbond in Christus, scharnierfiguur, prediker en degene die aan zijn leerlingen Jezus aanwijst als de grotere, als het Lam van God dat de zonden van de wereld wegneemt. Een man van grote reputatie in wie men wel Elia zag, die zou wederkomen als de dageraad van de messiaanse tijd.

En dan Maria, een andere dageraad, de morgenster van een nieuwe dag, een nieuwe schepping zelfs, de moeder van Jezus de Christus, waarlijk moeder naar het vlees, profetes in de lijn van Hanna de moeder van Samuel, eerste van de gelovigen, beeld van de kerk als lichaam van Christus, de uitverkoren bruid in wie het Woord van de Eeuwige, de Messias, vlees en bloed wordt.

De verleiding is groot om aan Maria een zuiver symbolische betekenis toe te kennen, maar het is van belang om haar concrete menselijkheid niet uit het oog te verliezen. Zij is in de Schrift een

jonge vrouw met een koninklijke en priesterlijke afstamming. Als mens van vlees en bloed is zij een van ons. Op grond van deze verschillende aspecten van Maria komen vele betekenissen in haar samen, theologische en concrete geïncarneerde betekenissen.

Zo is Maria in de eerste plaats moeder naar het vlees. Jezus is de vrucht van haar schoot. Hoe bovennatuurlijk ook zijn afkomst moge zijn, in Lucas wordt Jezus ook als zoon van Jozef en diens voorouders genoemd. Jezus is een menselijke afstammeling van Maria en Jozef. Wel zijn er, onder invloed van de theologische interpretatie van de afstamming van Jezus, tussenwoordjes in de tekst van Lucas die deze concrete afstamming openen naar andere interpretaties. Hij zegt in hoofdstuk drie dat Jezus 'naar men aanneemt' de zoon is van Jozef. Mattheüs eindigt de vaderlijn van Jezus met de opmerking: "Jozef, de man van Maria, uit wie Jezus geboren is, die Messias genoemd wordt".

De menselijkheid van Maria staat in relatie tot de menselijkheid van Jezus die van doorslaggevend belang is voor de fundamentele betekenis van het in Jezus geopenbaarde heil voor de mensen van vlees en bloed die wij zijn. En, daaruit voortvloeiend, voor onze zending in de wereld. Het heil is niet iets dat ons onberoerd laat; het is niet wezensvreemd aan ons, het maakt nieuwe mensen van ons. Juist door het mens-zijn van Jezus heeft wat in Hem gebeurt betekenis voor ons mens-zijn. Maria is de verbinding met die menselijkheid. Vaderschap kan betwist worden, maar moederschap niet. De voortgang van het Verbond in Israël loopt via de moeder. En zo ook deze Verbondslijn.

Jezus wordt echter ook Zoon van God genoemd. Zonder dat dit filosofisch-theologisch al doordacht en gedefinieerd was, geloofde men toch al vroeg in de geschiedenis van het christelijk geloof dat Jezus als de Christus zowel menselijk als goddelijk was. Dientengevolge was Maria niet alleen moeder van Jezus, maar ook moeder Gods. In de liturgie loopt deze betiteling vooruit op de dogmatiek. Uit het midden van de derde eeuw kennen we het gebed tot Maria 'onder uw bescherming nemen wij onze toevlucht, moeder Gods...' enz. Het is bewaard gebleven in de Byzantijnse en Latijnse kerken. Bij het oecumenisch concilie van Efese in 431 werd deze titel, zo'n twee eeuwen later, voor Maria als dogma vastgelegd, met andere woorden: als geloofswaarheid. Dit gebeurde natuurlijk niet zonder slag of stoot. Het was een uitvloeisel van de theologische discussie over de verhouding tussen het goddelijke en menselijke in Jezus Christus. Hierbij werd dogmatisch verankerd dat in de persoon van Jezus een goddelijke en menselijke natuur verenigd zijn. Dit besluit was in lijn met de al eerder in de vierde eeuw geformuleerde geloofsbelijdenis waarin Jezus Christus aangeduid werd als één in wezen met de Vader en mens geworden. Hierdoor werd Maria bevestigd als Theotokos, Moeder Gods. Dit is een theologische waarheid, een geloofswaarheid. Geen materiële fysieke waarheid. Maar het heeft wel betekenis voor de bestaansrelatie tussen God en mens. We mogen ons in Christus in die verbintenis van God en mens plaatsen. En dat zegt heel veel over wie Maria in theologische zin is, over wie wij in religieuze zin zijn.

Zowel met betrekking tot de mens die we mogen zijn, als ten aanzien van onze zending voor de wereld zijn wij zusters en broeders van Christus en is Maria onze moeder in geloof. Haar toewijding aan het Woord is ons voorbeeld. Haar vruchtbaarheid is onze vruchtbaarheid. De grote dingen die God aan haar heeft gedaan zijn exemplarisch voor hetgeen God in ons tot stand wil en kan brengen

wanneer ook wij zijn wil in ons en aan ons laten geschieden. Of zoals Jezus het zegt: “mijn moeder, mijn broeder en mijn zuster zijn zij die de wil van de Vader doen”.

In die gehoorzaamheid aan de wil en aan het woord van God is Maria de dienstmaagd des Heren. Daarin is zij beeld van de kerk die tot diezelfde dienstbaarheid en gehoorzaamheid is geroepen. Dat is geen onderwerping. Het is de vrijwillige fiere en ootmoedige instemming met een hoge roeping. Het is in die gehoorzaamheid dat de kerk maar kan zijn waartoe zij is geroepen, namelijk om Christus in de wereld te brengen en levend te houden. Ten dienste van de wereld. Als Maria staat de kerk in dienst van de incarnatie.

Tenslotte staat Maria in de profetische lijn van de messiaanse belofte.

Het thema van de onvruchtbare die zwanger wordt en het meisje dat baren zal vind je doorheen de Schrift wanneer sprake is van een zichtbaar teken van Gods trouw en van de voortgang van zijn belofte. Bij Elisabeth en Maria komen zij naast elkaar voor. In hen ook ontmoeten degene die Jezus als de Messias aanwijst en de incarnatie van de verlossende genade elkaar. In de lofzang van Maria herkennen we de beelden van de messiaanse vervulling in de woorden die ook in de lofzang van Hanna bij de geboorte van Samuel gesproken zijn. Dit geeft een historische continuïteit aan de belofte van God. Hanna die onvruchtbaar was, maar een kind ontvangt in wie de lijn wordt voortgezet na een periode van profetische stilte waarin de stem van God verstomd lijkt. In Jezus Christus krijgt die stem van God de volle kracht.

De persoon van Maria is een rijk geschakeerde werkelijkheid in ons geloof. Geen romantisch kindvrouwtje, maar een fiere profetische vrouw van vlees en bloed. Ontdaan van devotionele zoetelijkheid is zij een baken van geloof, een trouwe leerling en heeft zij deel aan de openbaring van het heil in Christus; zij is draagster van de vervulling van de messiaanse belofte en getuige van het eschaton, de messiaanse tijd. Het is niet moeilijk in deze kwaliteiten ook de opdracht van de kerk te herkennen en de opdracht van iedere leerling en broeder of zuster van Christus.

De geloofshouding die Maria kenmerkt en waarnaar wij ons mogen richten, wordt verwoord in het angelus: “De engel heeft aan Maria geboodschapt en zij heeft ontvangen van de heilige Geest. Zie de dienstmaagd des Heren; mij geschiede naar uw woord. Het woord is vleesgeworden en heeft onder ons gewoond”.

Geïnspireerd door dezelfde Geest die Maria vervulde en die haar vruchtbaar maakte voor Gods Woord, mogen ook wij Christus in ons leven ontvangen en ter wereld brengen. En zo, als de dageraad van een nieuwe wereld, meewerken aan de verlossing van de schepping die kreunt onder geweld en die nood heeft aan ware vrede en gerechtigheid. Amen.